

Poklad pana Isakowitze

Poklad pana Isakowitze

Poklad pana Isakowitze

DANNY WATTIN

Original title: Danny Wattin: HERR ISAKOWITZ SKATT

Copyright © Danny Wattin 2014
First published by Piratförlaget, Sweden.
Published by agreement with Brandt New Agency.
Cover design © Åsa Thulin, 2014

Czech edition © Fortuna Libri, Praha 2014
Translation © Jana Chmura Svatošová, 2014
Mapy Ting Adolphus

Vydalo nakladatelství Fortuna Libri

www.fortunalibri.cz

Odpovědná redaktorka Alena Peisertová
První vydání

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována jakýmkoli způsobem, ať už elektronicky, mechanicky, fotografickou cestou nebo jinými prostředky bez souhlasu majitele práv.

ISBN 978-80-7321-913-0

Všem přeživším

1.

Můj dědeček jednou vyprávěl

MŮJ DĚDEČEK Z tátovy strany nevyprávěl o své minulosti téměř nic. Jaké to pro židovské dítě bylo vyrůstat v Německu dvacátých a třicátých let, o své rodině a ani jak se dostal do Švédska. Nevím, proč nic neřekl o tom, kdo byl nebo odkud přišel. Možná se bál příliš vzpomínat. Ustrašený, to byl, a jeho děti měly natolik rozumu, že se neptaly. Nebyla to rodina, ve které by se někdo vyptával. Jisté věci můj táta ale pochopil i tak. Jako že můj dědeček z otcovy strany Erwin vyrostl na maloměstě jménem Marienwerder, že miloval svou matku a neměl rád svého otce a že jeho rodina vedla obchod s pánskými oděvy. Víc toho nebylo. Pravdou je, že původ mého dědečka z otcovy strany měl jako téma hovoru tak mizivou prioritu, že když jsem se táty zeptal na jméno jeho vlastního dědečka, byl nucen najít si ho v tabulce se jmény příbuzných. V tabulce, kterou doplňuje, když se nějaký jeho příbuzný narodí nebo zemře.

Pro dítě a vnuka lidí, kteří přežili holocaust, má činnost jako pátrání po příbuzných nepochybně jedinečné vý-

hody i nevýhody. Například je docela jednoduché zjistit, kdy něčí příbuzní zemřeli, protože nacisté byli neobyčejně pečliví a zdokumentovali vše, co během války udělali. Nevýhodou ale je, že nezbylo moc příbuzných, po kterých by se pátrat dalo, a ty větve rodového stromu, které ještě existují, rostou teď v naprosto jiných částech světa. Navíc jsou vztahy mezi těmito větvemi velmi komplikované, neli mizivé. My, kteří patříme ke švédské části rodiny, jsme si mysleli, že je tomu tak proto, že mladší dědečkův bratr v Argentině, který je z jeho tří sourozenců jediný stále naživu, s námi nechce mít nic společného. Proč, jsme nevěděli. Ale protože jsme jako všichni ostatní muži ve wattinském klanu stejně citliví jako urážliví, nechtěli jsme ani my mít cokoli společného s ním. A navíc, mínil můj táta, člověk nemusí s někým udržovat vztahy jen proto, že je příbuzný. Občas bohatě stačí vědět, kdy se narodil a kdy zemřel.

Než se ale tento příběh rozuteče v příliš podrobných popisech příbuzenstva, je namístě prozradit tu věc, kterou dědeček pověděl svým dětem. Že jeho otec, Hermann Isakowitz, předtím než zmizel, zakopal u stromu na svém pozemku to nejcennější, co vlastnil. Tuto historku jsem za ta léta slyšel mnohokrát od svého táty i strýce. Pokud ale mám být zcela upřímný, nijak zvlášť jsem o tom nepřemýšlel. Je to jen jedna z mnoha rodinných historek. Rodiče mého otce i matky byli přece jen židovští uprchlíci s životními osudy dramatictějšími než ve většině románů. Takže nějaká zakopaná maličkost nebyla zrovna něčím, co by mě jakkoliv vyvedlo z míry. Jinak to ale bylo

s mým nejstarším synem Leem, když se o tom před pár lety dozvěděl.

„Co?“ vyjevil se. „My máme poklad?“

„Ano,“ odpověděl jsem, „myslím, že se to tak dá říct. Aspoň můj dědeček si to myslel. Ačkoliv poklad..., já nevím.“

„Co je to za poklad? Je to zlato?“

„Nevím,“ odpověděl jsem, „ale řekl bych, že to muselo být to nejcennější, co měl. Možná šperky nebo osobní věci. Mnoho lidí to tak tehdy dělávalo. Zakopávali si své věci.“

„Zakopávali? A proč?“

„Aby je mohli zase vykopat, až se vrátí.“

„A udělali to?“

„Co?“

„Vykopali ty věci?“

„Ne,“ odpověděl jsem, „to asi ne.“

„Proč ne?“

„Protože... No, Němci si pro ně přišli... a byli přece odvezeni do...“

„Tak se pro něj musíme vypravit.“

„Pro co?“

„Pro poklad, Danny. Musíme se vypravit pro poklad.“

Díval jsem se na svého syna. Tohle bylo tak před dvěma lety, muselo mu tehdy být kolem sedmi let. Pořád ještě měl ten dychtivý pohled, který děti do jistého věku mívají a který je tak báječně naivní a zároveň jasnozřivý. A on viděl něco tak zjevného, co mi v mé dospělosti naprosto uniklo. A to, že když má člověk poklad, musí se samo sebou rozjet ho najít.

Měl samozřejmě pravdu. Čím víc jsem o tom přemýšlel, tím víc jsem o tom byl přesvědčen. Co mě ale lákalo nejvíc, nebylo vykopat drahocenné věci. Měl jsem podstatně velkolepější plány. Bude to pouť, kdy muži tří generací – já, můj syn a můj otec – pojedou společně prozkoumat původ rodiny. Bude to ozdravná cesta. Cesta porozumění. Cesta, během které se my tři ještě víc sblížíme a objevíme všechno to, co nás přes veškeré rozdílnosti spojuje. Takový byl můj plán.

Plán mého otce byl praktičtější povahy. Uvědomil jsem si to večer před odjezdem, kdy jsem seděl před počítačem v domě svého dětství v Upplands Väsby a snažil se pro naši cestu rezervovat hotely.

„Uděláme to takhle,“ řekne. „Vzbudím se v půl šestý a udělám sendviče. V šest vyvenčím psa a pak se nasnídáme. Vyrážíme v sedm. Kdo bude nejčerstvější, řídí.“

„Trajekt ale jede až v devět večer,“ namítnu. „A tak daleko to zas do Karlskrony není.“

„Chci mít jistotu, že přijedeme včas. A pak chci taky vyjet dřív, než bude dopravní špička.“

„Silnější provoz přece nemůže tak strašně vadit.“

„Dojžděl jsem do práce přes třicet let. Vyjždíme v sedm.“

„Nemůžeme teda vyjet po dopravní špičce?“

„Ne. Jedeme v sedm, tak budeme mít dost času, kdybychom chtěli zastavit nebo cestou něco dělat.“

Přikývnu, i když nejsem zcela přesvědčený, že potřebujeme čtrnáct hodin na to, abychom ujeli necelých šest set kilometrů do Karlskrony. Přese všechno jsem vděčný, že táta

jede s námi. Zvláště proto, že není nijak nadšený, když se má jet na nová místa nebo riskovat, že bude vystaven nepříjemným situacím – jejichž výskyt podle něj stoupá, pokud mu společníka na cestě dělám já.

„Mimochodem,“ řekne, „rezervoval jsi ty hotely?“

„Právě to dělám.“

„Teď? To je teda za pět minut dvanáct. Robban říká, že bydlet v Polsku v hotelu je svinsky drahý a že jsme si to měli rezervovat už dávno.“

„Rezervuju to teď.“

„Jojo,“ řekne táta, „ale nehodlám spát v nějakym zalešenym hotelu jako ty, když jsi cestoval po Asii. To by člověk chytil vši.“

„Sehnal jsem průvodce,“ odpovím. „Zarezervuju jeden z hotelů, o kterých se tam píše.“

„A nehodlám spát v autě,“ pokračuje táta. „Jen abys to věděl. Pokud to člověk udělá v Polsku, podříznou mu krk.“

„Člověku nepodříznou krk, když spí v autě,“ namítnu.

„To si myslíš ty. Jsou to antisemiti, celá ta pakáň.“

„To přece nejsou.“

„To si myslíš ty,“ řekne táta.

„Jo, to si myslím,“ odseknu, a než se stačím zarazit, spustím, já všeználek, sáhodlouhou litanii, že jsem se setkal se spoustou příjemných Poláků, kteří mi pomohli zjistit informace o našich příbuzných. A navíc, dodám, právě ve Varšavě zřizují muzeum věnované historii Židů. A bude moc pěkné. Tak.

Když svůj výklad ukončím, táta chvíli mlčí a pak řekne:

„Tak si klidně spi v autě a já s Leem se ubytuju v hotelu.“

„Já nehodlám spát v autě,“ řeknu. „A všichni Poláci nejsou antisemiti. Nemůžeš je takhle házet do jednoho pytle.“

„Že ne?“ řekne táta, „A copak se to stalo polským Židům, co přežili holocaust a po válce se vrátili?“

„Jo, ale...“

„Nebyli snad obviněni, že unášej polský děti a pijou jejich krev? Už zase?“

„Snad, ale...“

„A nenásledovaly snad pogromy? Zase?“

„Jo, ale...“

„A koncem šedesátých let, kdy se komunistický režim začal otevřeně projevovat antisemitsky, tak se to stalo znovu. To přece víš?“

A to skutečně vím. Tehdy to tchán matčina bratra, který jako dítě seděl v koncentračním táboře a jen zázrakem přežil, už nakonec nemohl vydržet a z Polska odjel. Přesto odmítám uznat, že má táta pravdu. Zvláště když se na tuhle diskuzi dá nahlížet jako na příspěvek do debaty, kterou vedeme, co si jen pamatuju, a která pravděpodobně bude pokračovat, dokud jeden z nás neumře. Debaty, ve které tvrdí, že člověk se rodí zlý, a já tvrdím, že ne.

Na obranu Polska je nutno navíc říct, že země byla po mnoho staletí jedinou bezpečnou zónou Židů v Evropě. A trochu toho antisemitismu chlap přece musí vydržet. Je to nakonec součást prastaré tradice, v rámci které jsme mimo jiné osočováni, že stojíme za tak velkolepými událostmi jako: